

De otros puntos de España y del extranjero no dejarán de llegar las distinciones:

- Medalla de Oro de la Cultura de Puerto Rico (1996)
- Socio de honor de la Asociación Profesional Española de Traductores e Intérpretes
- Miembro honorario de la Asociación Profesional de Traductores de Puerto Rico
- Socio de honor de la Asociación Española de Traductores, Correctores e Intérpretes (Ase-trad) (2008)
- Socio de honor de la Asociación Internacional de Profesionales de la Traducción y la Interpretación (AIPTI) (2009)
- Presidente de Honor del Club Siglo Futuro
- Comendador de las Órdenes de Alfonso X el Sabio y de Isabel la Católica

Conviene mencionar otras dos distinciones más que reconocen respectivamente sus aportaciones en el mundo de la traducción y del hispanismo: el Premio Nacional de Traducción (1998) al conjunto de su obra dedicada a la traducción y Doctor *honoris causa* por la Universidad Nacional y Kapodistriaca de Atenas (2004), a propuesta del Departamento de Lengua y Literatura Italianas y Españolas de la Facultad de Filosofía.

Todos estos galardones no hacen más que mostrar la singularidad de quien ha dedicado mucho tiempo a conservar y defender el tesoro que constituye su lengua. Sus textos e intervenciones son el fruto de un gran esfuerzo. Algunos asistentes a sus conferencias no van al acto atraídos por el tema sino por escuchar su forma de hablar, su dominio del español.

García Yebra ha dejado un legado importante a un amplio círculo de especialistas (los estudios de las letras clásicas, los traductores, los hispanistas, los romanistas) y a los hablantes en general. En su obra explica cómo se debe cuidar la lengua y utilizarla con corrección. En nuestras manos está recoger el testigo.

Julia SEVILLA MUÑOZ
Universidad Complutense de Madrid

JOAN COLOMINES
(1922-2011)

És difícil distanciar la personalitat i obra literària de Joan Colomines del seu compromís amb el país. És més, la idea rectora que ha orientat tot el seu treball, tant a través del teatre, la crítica, la poesia, el memorialisme o l'acció pública, té aquest principal interès i objectiu. L'obra literària de Joan Colomines és una obra clarament política no tant pel que fa a la defensa d'una ideologia concreta com a un intens treball d'afirmació nacional. En aquest sentit són molts els fronts sobre els quals Joan Colomines orienta la seva acció tant en la gestió cultural com en la seva obra de creació. Activitats que s'integren en la lluita antifranquista i l'assoliment de la democràcia. Un cop assolida i conseqüent amb el seu treball a la clandestinitat fou, en la legalitat, diputat per CIU al Parlament de Catalunya (1980-1992) i president de la comissió de Política Cultural del Parlament.

A la dècada dels seixanta, com editor, feu possible una revista com *Poemes* que es publicà, entre els anys 1963 i 1964, amb vuit números editats i amb un novè, amb data d'hivern de 1964, del qual hi ha les galerades però ja no es va poder publicar en descobrir la censura que «Poemes» no era un llibre sinó una revista. Així *Poemes* fou una revista únicament dedicada al gènere poètic i amb una voluntat integradora i d'estímul de les diverses veus que configuraven la poesia dels anys seixanta i, justament per això, una estètica com el realisme poètic troba sovint l'escalf

de les seves pàgines i algunes de les crítiques de *Poemes* reflecteixen actituds militants a favor del moviment. Aquesta atenció i voluntat de ser crònica del present poètic té una clara exemplificació amb el contingut del número 9, que ha restat inèdit, i que incloïa articles de Joan Fuster, Joan Triadú i Joan Lluís Marfany sobre l'aleshores recent i polèmica antologia de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, *Poesia catalana del segle xx* (1963), preceptiva poètica i programàtica del realisme històric català. El debat sobre el que era i proposava l'antologia de Castellet/Molas ha estat un dels més sonors i continuats de la poesia catalana de les darreres dècades del segle passat. *Poemes* pretenia intervenir en el debat i la marxa del procés poètic d'aquells anys, però la censura no ho permeté. Avui queda com un document per a la història, però com un document imprescindible de conèixer.

Com qualsevol autor la bibliografia teatral, crítica i poètica de Joan Colomines és diversa i progressiva però Colomines va tenir segurament la necessitat però també l'encert i la precaució de publicar llibres unitaris que ordenaven i cohesionaven l'obra parcial en cadascun dels gèneres que conreà. Així l'any 1974 publicava *Teatre. 1964-1974* (Edicions 62, 1974); *La poesia, un combat per Catalunya* (PAM, 1979) i *Autoretrat* (Proa, 1986), teatre, crítica i poesia, queden així perfectament travades i articulades i, a partir d'aquests tres títols, tenim accés a l'obra literària de l'autor, que pren una cohesió major i una intencionalitat més evident.

I. *El teatre*. La producció dramàtica que recull *Teatre 1964-1974* està composta de quatre obres que mai pertanyen a l'esfera del que és personal sinó a aspectes de reflexió social. Amb *Perdona, Franz* va guanyar el premi Joan Santamaria 1965. És una especulació sobre la fiabilitat o no de la justícia, la manipulació de les proves, i com les creences populars es poden autosuggerir a favor o no d'un condemnat a mort de qui, un cop executat, es reobre i es revisa el cas en no saber si la justícia ha actuat correctament o no. L'executat passa de culpable a heroi sense tenir la certesa de saber si realment ho fou o no. *La sentència* (1965) és la sentència del Compromís de Casp, que es desenvolupa i tanca l'obra amb una idea que el futur encara no està tancat. Abans l'obra mostra una ficció dramàtica, que permet jugar amb dos temps històrics, segle xv i segle xx, a partir dels fets que precedeixen el Compromís: la mort del rei, la possible herència del nét bastard de Martí l'Humà, l'amenaça de les hosts de Ferran d'Antequera amb el seu exèrcit a la frontera esperant el resultat de la sentència per si han d'actuar o no, és a dir, enviar o no; les accions del nou rei pagant els serveis als qui l'han ajudat. Un personatge Guillem de Vallseca apareix com opositor a l'entrada de la dinastia forana. En l'aire queda —com després trobarem a la seva poesia— que està en les mans de les accions dels catalans que els mals presagis es compleixin o no o que un cop acompanyats es puguin alliberar de l'opressió. Per això, la frase final és una crida a aquesta possibilitat. La invocació a la consciència col·lectiva és una constant al llarg de tota l'obra de Colomines. *Paracels* (1970) gira entorn de la biografia d'aquest metge i alquimista suís. Contraposa el que és una vida tenyida d'ombres i embolics, a vegades propera al submón de la ciutat, amb l'aparença del reconeixement acadèmic que porta a honorar i retre homenatge al personatge després que aquest ha mort en una baralla de carrer. L'exemple del seu treball perviu més que la vida que ha seguit. Probablement s'adiu a l'obra el que Xavier Fàbregas diu al pròleg de l'edició en referir-se al conjunt del teatre de Colomines: «La vida dels que viuen en aquests temps de foscor, o de penombra, en el millor dels casos, és lluita condemnada al fracàs. Però a un fracàs que ho és només en aparença. L'home sobreviu en el seu testament. El testimoniatge serà recollit per les futures, i pròximes, generacions». El millor exemple d'aquesta proposta és la seva darrera obra, *Julieta* (1970), on sobre la idea de base del drama shakesperà de *Romeu i Julieta* recrea una nova història d'amor on l'odi entre famílies té, aquest cop, ressò de caire nacional. Romeu i Julieta pertanyen a dos països diferents, fronterers. L'acció passa en el país de Julieta. Els problemes de relació entre nadius i immigrants són evidents. El país de Romeu envaeix el de Julieta. El con-

flicte entre les famílies és un fet. Romeo s'integra al país de l'estimada. L'acció dels invasors humilia i destrueix Julieta. Aquesta intenta defensar-se i mata, erròniament, Romeo. Tot sembla perdut però el fill que Julieta espera de Romeo haurà de redimir la memòria de tots dos i salvar el país. La paràbola i el símbol no precisen de major explicació i enllacen amb les paraules que abans hem mencionat de Xavier Fàbregas.

II. *La crítica. La poesia, un combat per Catalunya* (1979) recull la principal activitat crítica que, en defensa de la poesia, exercí Joan Colomines a través dels editorials de la revista *Poemes*, que abans hem esmentat, de les pàgines de *Serra d'Or*, dels pròlegs a les antologies del premi Amadeu Oller, de pròlegs de llibres d'autor o d'articles a premsa. Com a documents que transcendeixen el valor del text podríem esmentar la «Introducció al Primer Festival Popular de Poesia Catalana», celebrat al Gran Price de Barcelona el 25 d'abril de l'any 1970. Del text que llegí en el Festival de Poesia dues frases ressonen: «Avui som aquí en un acte d'afirmació» i «L'acte d'avui és un acte de solidaritat».

Però el text més important del llibre és el «Manifest», amb el qual s'inicia el volum: «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic» de 1968 encara que publicat el 1971. Aquest és un text que forma part de la història de la poesia contemporània o de la intrahistòria d'aquesta poesia perquè, per alguns, ha estat considerat el cant del cigne del realisme històric català, mentre per uns altres (entre els qual em compto) pot ser interpretat i considerat com la defensa que fa l'autor de l'evolució o derivació d'aquest realisme cap a un tipus de poesia compromesa i de defensa dels valors nacionals del país a partir d'una poesia que manifesti aquest projecte col·lectiu. Pensem que aquesta és la clau principal de la voluntat i intenció del manifest. I volem deixar dit, perquè aquesta afirmació quedi més clara, que un procés paral·lel va seguir el teatre català de l'època, el teatre independent, que en entrar als setanta i amb una Assemblea de Catalunya constituïda l'any 1971 (Llibertat, Amnistia, Estatut d'Autonomia!!!!) també va desenvolupar un teatre històric i document que es pot considerar com una evolució natural i lògica del teatre realista i brechtia dels anys seixanta. Colomines és taxatiu i a la primera pàgina del pròleg defineix la seva posició: «Per a mi servir la poesia ha estat servir Catalunya». El manifest: «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic» explica com la poesia sempre ha acollit i explicat els avatars polítics d'un país. La història catalana en dona prou mostres i evidències, la qual cosa el porta a afirmar: «...la poesia té valor quan va lligada al seu temps sigui per qüestions de revolucions estètiques o de lluites polítiques i que en funció d'això l'hem de veure i no pas en funció purament d'estilística literària...». Tot i reconèixer que és necessari un gran mestratge, no dubta a considerar «la poesia entesa com un autèntic instrument de lluita». I en aquesta defensa d'una nova poesia tampoc no dubta a considerar el realisme històric com un il·lustre precedent: «...i d'altra banda per uns precedents teòrics importantíssims, un dels quals és el “realisme històric”, intent d'íestimable valor».

Probablement, seguint un dels principis bàsics d'aquest realisme històric, contraposa la poesia postsimbolista a una «poesia de la realitat quotidiana» per defensar per les raons de claredat, compromís i solidaritat aquest tipus darrer de poesia. I es declara poeta compromès i polític. No nega que dins la poesia simbolista es pugui donar algun tipus de poesia compromesa, però remarca que el veritable poeta compromès no vol seguir altre camí que aquest perquè és el camí de la denúncia i el combat per tal d'assolir els seus objectius. Explica el que són els «poetes compromesos nourealistes», el que defineix la seva actitud, mentre explicita la seva posició personal: «He dit que no pretenc pas de crear cap escola; el que certifico és que hem estat molts els qui hem *sentit* la necessitat d'expressar-nos d'una manera directa sobre la realitat i que, en fer-ho, hem donat lloc preferent a l'acció —anteposant la moral a la literatura— amb el convenciment que fèiem alguna cosa de profit en benefici dels altres». I defineix, tot seguit, com ha de ser aquest tipus de poesia. Per reblar, afirma amb tota claredat: «Heus ací unes condicions que, en certa manera, fan més

important el poeta, com a home de combat, que no el poema, que esdevé simple instrument». La utilitat d'aquesta poesia es basa en la comunicació per tal d'assolir un veritable «sentit històric». No cal dir que és un text que remet a un temps i a una circumstància històrica concrets, de lluita antifranquista i de defensa de les llibertats nacionals. Però és un text absolutament imprescindible de conèixer per tal d'entendre millor la seva poesia atès que aquesta respon als principis estètics i polítics que exposa a «Cap a un nou, real i necessari moviment poètic».

III. *La poesia*. L'obra poètica de Joan Colomines està recollida a *Autoretrat* (1986). El volum, que és una revisió final de tota la seva obra, té un pròleg de Francesc Parcerisas d'imprescindible lectura. El volum recull els onze llibres poètics de l'autor que van del primer, *A tres veus* (1962) fins el darrer *Crònica bis* (1986). El títol del volum és explícit, però no quant a exposició d'una biografia personal sinó d'una biografia de compromís intel·lectual i polític en els termes anteriorment explicats. A considerar el fet que hi ha una evolució progressiva cap al tipus de poesia que defensa en el manifest «Cap a un nou...». Partint d'un primer títol, *A tres veus*, on l'element líric i la rima donen la pauta del llibre on la breu cançó popular té una presència notable, tot i que ja es manifesta «el meu somni rebel», la veu del poeta va intensificant i modulant actituds diverses que defineixen l'àmbit d'interès i de reflexió, de combat i de denúncia, que trasllada a la seva obra poètica i que arriba fins al darrer llibre, *Crònica bis* (1986), que és una crònica dels darrers anys de la lluita antifranquista amb els noms i cognoms dels principals intel·lectuals i polítics, i fins i tot partits polítics, que hi participaren. I amb un darrer poema optimista i esperançat que el 1986 permet dir a Joan Colomines: «I Catalunya ja és feta».

Autoretrat, crònica del temps viscut pel poeta, explica aquest procés que porta dels primers records de la infantesa i l'adolescència, la visió de l'entorn, el malestar de la guerra, els bombardeigs, la marxa dels soldats camí de la batalla de l'Ebre, el gran dolor de la derrota, el sentit de pèrdua de país, del seu segon llibre *Suburbis* (1964), títol que ja remet a la vida grisa de la ciutat a la postguerra, fins als poemes finals d'una volguda i imaginada plenitud nacional tal com ha estat esmentat de *Crònica bis*. Els altres llibres que marquen aquest cicle van deixant senyals de tot aquest procés: la veu del poeta com a veu que s'adreça a la col·lectivitat, el sentit de comunitat, la crida a un destí comú i compartit, la denúncia de la injustícia i l'opressió, la crida a un vosaltres amb consciència de poble i la total identificació del jo poètic amb aquest poble, la fe en la lluita i l'encoratjament per la seva continuïtat, el poeta com oracle de la lluita per aquest impuls nacional, la memòria del temps personal viscut inserit amb el temps col·lectiu de la història de Catalunya, el valor de testimoni d'una història recent i de present, el futur que s'espera i es somnia, són les idees matrius que van alimentant el cicle poètic descrit del Joan Colomines. Un cicle que mostra tot el que hem dit i que cal interpretar, tal com el poeta volia i defensava, com una poesia d'afirmació i combat polític i nacional. En l'àmbit estricte de Catalunya —Vicent Andrés Estellés amb el seu extens *Mural al País Valencià* (2002) seria un altre cas a considerar— la seva poesia és una de les obres que millor defineixen aquest tipus de poesia i aquesta actitud.

IV. *El memorialisme*. D'entre la seva obra memorialística *Àlbum-diari (1969-1972)* (1972), *El rostre humà del Parlament (apunts de memòria)* (2002), sobresurt *El compromís de viure*. *Apunts de memòria* (1999) amb el qual va guanyar el III Premi Ramon Trias Fargas el mateix any 1999. *El compromís de viure* és com la clau de volta que explica tot el personatge, la biografia personal, i els dos grans compromisos de l'autor, el cultural i el polític, tots dos sotmesos, com ja hem dit, a un mateix ideari on l'afirmació nacional orienta les principals accions que empren Colomines al llarg de la seva vida. Tot i que és difícil separar les parts i totes elles s'entrecreuen *El compromís de viure* està dividit en cinc grans apartats. En el primer, «L'adolescència col·lectiva», trobem els principals elements biogràfics de l'intel·lectual i polític, tant els familiars com els pro-

fessionals que el porten pel camí de la medicina i les anàlisis clíniques camp, no ho oblidem, on també desenvolupa una bibliografia científica: *Els grups sanguinis* i *El diagnòstic biològic*, tots dos de 1972. El segon, «Una generosa i escassa col·lectivitat en marxa» és una crònica política de la postguerra que deixa pas als dos següents on es defineix l'actitud i posició del personatge en allò que són els seus dos grans compromisos. Així el tercer s'anuncia com «El meu compromís cultural», mentre que el quart com «El meu compromís polític». El cinquè, continuïtat del segon, retorna al temps històric per fer-ne la crònica de la transició, explicar tot el debat polític i ideològic i la organització de les forces i partits polítics de cara a orientar i dirigir el futur que neix l'any 1975 després de la mort de Franco.

El llibre és la memòria personal de Joan Colomines, però en participar d'un procés col·lectiu i històric reflecteix la memòria d'una època que fa que *El compromís de viure* també sigui un reconeixement implícit dels noms i les persones que es comprometeren en aquest combat per un futur diferent. En aquest sentit és la crònica de tota una generació. Les citacions podrien ser extenses. Diguem només, en relació al que hem esmentat abans i quant al compromís cultural, que Colomines dóna les claus que hi ha al darrere de la gestació i acció de la revista *Poemes* o també explica com es preparà i es desenvolupà un dels primers actes poètics de gran transcendència pública com fou el «Primer Festival Popular de Poesia Catalana al Gran Price de Barcelona». Quant al compromís polític hi ha, lògicament el testimoni del procés polític seguit per Joan Colomines al llarg de la seva vida amb les inflexions principals com poden ser la pertinença i marxa del FNC, la fundació d'un nou partit polític en els anys de la transició de base i pensament socialista com el Partit Popular de Catalunya (PPC) que defensava la unificació de totes les forces socialistes en un gran partit socialista d'estricta sobirania catalana, la impossibilitat d'aconseguir-ho i la seva posterior entrada i pertinença a CiU.

La biografia, l'acció, el pensament i l'obra literària que hem presentat exemplifica com l'obra de creació, la literatura, i la consciència cívica i nacional poden casar en un únic projecte de vida. Joan Colomines n'és un bon testimoni.

Àlex BROCH
Institut del Teatre

ROBERT BRIAN TATE
(1921-2011)

Robert Brian Tate, nascut a Belfast el dia 27 de desembre de 1921 i mort a Nottingham el 21 de febrer de 2011, va ser un hispanista singular. Quan, el dia 21 d'octubre de l'any 2004, la Universitat de Girona el va investir doctor *honoris causa*, el professor Tate, després dels agraïments oportuns, va començar el seu discurs d'investidura amb aquestes paraules: «Suposo que molta gent del públic es pot demanar com és que un jovenet de Belfast, d'Irlanda del Nord, va arribar a completar la biografia d'un cardenal, bisbe de Girona. No és gaire complicat, però hem de recular fins al principi del segle xx. En aquella època, la Universitat de Belfast pensava afegir una altra llengua i cultura a la francesa i alemanya, i van decidir-se per la cultura russa. Però a la segona dècada del segle va esclatar la revolució, amb el comunisme i l'assassinat de la família reial. Impossible, doncs. Van pensar aleshores en una faceta d'Europa molt allunyada de la de l'Est i van triar la cultura d'Espanya. Van passar uns anys sense res i, als anys trenta, van nomenar el primer catedràtic —un català de Barcelona molt conegut, també arabista, hebraïsta de l'època medieval: el professor Ignasi González Llubera. Un nomenament únic en la història acadèmica anglesa.»